

Aliaksandr Hlekaŭ

**Wielorakie antropocentryczne oblicza *świni*
w polskiej, chińskiej, angielskiej, rosyjskiej
i wietnamskiej frazeologii – rekonesans**

8. Śląski
Festiwal
Nauki
Katowice

Materiały opracowane jako jedno z działań w studenckim projekcie pn. „Zwierzę też człowiek *versus* człowiek też zwierzę. Nowa humanistyka – frazeologizmy z komponentem zwierzęcym – (glotto)dydaktyka polonistyczna”. Opiekę merytoryczną nad projektem sprawuje dr Maria Waclawek. Projekt realizowany jest w ramach prowadzonego przez Uniwersytet Śląski w Katowicach „Współmyślenia, Współdziałania (szybka ścieżka)”

Wstęp

Świnia odgrywa rolę – i to rolę niejedną, a tym bardziej niejednoznaczną – w kulturach całego świata, będąc zwierzęciem nie tylko gospodarczym, ale również symbolicznym. Frazeologizmy związane ze świnia są głęboko zakorzenione w różnych językach, np. w polskim, chińskim, angielskim, rosyjskim i wietnamskim, co odzwierciedla wartość i różnorodność postrzegania tego zwierzęcia w kontekście ludzkich cech, wartości, wad, zachowań itd. Niniejsza praca ma na celu omówienie przykładów frazeologizmów z różnych języków oraz ich interpretacji kulturowych w celu wyłonienia elementów rzeczywistości obiektywnej, które mogą być przedstawione w języku za pomocą leksemu *świnia* (ewentualnie jego derywatów) oraz przedstawienie różnorodnych aspektów frazeologii animalistycznej, ze skupieniem się na roli nazw zwierząt w ukazywaniu cech i zachowań człowieka, pokazanie tego, jak frazeologizmy zawierające komponent zwierzęcy, taki jak m.in. *świnia*, odzwierciedlają głęboko zakorzenione przekonania kulturowe oraz sposoby wartościowania otaczającej rzeczywistości, często uwypuklając rzekomą wyższość człowieka nad innymi istotami żyjącymi.

Świnia w kulturze polskiej

W polskiej frazeologii *świnia* często symbolizuje **brud, niechlujstwo i chciwość**. Wyrażenia takie jak *brudny jak świnia* czy *zachowywać się jak świnia* podkreślają brak higieny i nieakceptowalne zachowanie. *Żreć (obżerać się) jak świnia* odnosi się do **łapczywości w jedzeniu**, podczas gdy *pijany jak świnia* wskazuje na **nadmierne spożycie alkoholu**, *trzeźwy jak świnia* zaś, bazując na częściej wymienionym frazeologizmie, wprowadza **ironiczną nutę** w opis wskazanego zachowania.

Polska frazeologia z komponentem *świni* uwzględnia również **relacje międzyludzkie**, jak w przypadku zwrotu *podkładać komuś świnie*, oznaczającego działanie szkodliwe lub podstępne, czy zwrotu *nie bądź świnia!*, będącego **przestroga przed niemoralnym/niegodnym postępowaniem**. Fraza *ktoś z kimś świń nie pasał* z kolei wyraża **dystans między osobami**.

W polszczyźnie są również idiomy dotyczące **wyglądu**, w tym **postury**: *gruby/tłusty jak wieprz*, „*czy świńskie oczy*”, odnoszące się do cech fizycznych, mające znaczenie deprecjatywne.

Świnia w kulturze chińskiej

W chińskim języku i kulturze *świnia* niesie zarówno negatywne, jak i pozytywne konotacje. Jest symbolem **bogactwa, płodności i dobrobytu**, co wyrażają takie idiomy, jak 肥猪拱门 [fèi

zhū gǒng mén] („tłusta świnia przynosi szczęście”) czy 信及豚鱼 [xìn jí tún yú] („dotrzymywać słowa świniom i rybam”), które wyrażają **niezawodność i uczciwość**.

Negatywne konotacje są widoczne w idiomach, takich jak 猪狗不如 [zhū gǒu bù rú] (‘gorszy od świni i psa’), opisujących **moralną degenerację**, oraz 狼奔豕突 [láng bēn shǐ tū] (‘wilki biegną, świnie biegną’), co oznacza **chaos i panikę**. Frazeologizm 狗彘不食 [gǒu zhì bù shí] (‘nawet psy i świnie nie zjedzą resztek’) symbolizuje **niską wartość czegoś**.

Chińska frazeologia często odnosi się do codzienności i **gospodarki**, np. 猪多肉贱 [zhū duō ròu jiàn] (‘im więcej świń, tym tańsze mięso’) opisuje zależność podaży i popytu. Ciekawy jest idiom 孤豚咋虎 [gū tún zé hǔ] (‘samotne prosię gryzie tygrysa’), odnoszący się do **śmiałego, ale irracjonalnego działania**.

Świnia w kulturze angielskiej

Angielskie frazeologizmy, takie jak *to eat like a pig* („jeść jak świnia”) czy *to make a pig of oneself* (‘zachowywać się jak świnia’), wskazują – podobnie jak w polszczyźnie – na **brak umiaru w jedzeniu lub brak taktu**. *Sweat like a pig* (‘pocić się jak świnia’) odnosi się do **intensywnego wysiłku**, a *as fat as a pig* (‘gruby jak świnia’) symbolizuje **otyłość**.

Świnia w kulturze angielskiej bywa także symbolem szczęścia i sukcesu. *As happy as a pig in muck* (‘szczęśliwy jak świnia w błocie’) odnosi się do prostego **zadowolenia**, a *bring home the bacon* (‘przynieść do domu boczek’) do **zaradności i sukcesu finansowego**.

Angielska frazeologia z kompotentem odnoszącym się do świni uwzględnia również wartość bycia czujnym, np. *to buy a pig in a poke* (‘kupić kota w worku’) dotyczy **podjęcia decyzji bez pełnej wiedzy**. Idiom *cast pearls before swine* (‘rzucać perły przed wieprze’) oznacza **marnowanie cennych, wartościowych rzeczy, niedocenianie ich przez brak wiedzy, wychowania**.

Świnia w kulturze rosyjskiej

W języku rosyjskim *świnia* często symbolizuje **brud i brak kultury**, czego dowodzą idiomy *грязный как свинья* (‘brudny jak świnia’) oraz *вести себя по-свински* (‘zachowywać się jak świnia’). Idiom *напиться как свинья* („napić się jak świnia”) wskazuje na **nadmierne spożycie alkoholu**.

Świnia w kulturze rosyjskiej jest także **symbolem ignorancji**, np. *разбираться как свинья в апельсинах* ('znać się jak świnia na pomarańczach'). Jednocześnie idiomy, takie jak *будь здорова как корова, плодovита как свинья* ('bądź zdrowa jak krowa, płodna jak świnia'), ukazują pozytywne aspekty związane z **płodnością i dobrobytem**.

Świnia w kulturze wietnamskiej

W Wietnamie *świnia* symbolizuje zarówno negatywne, jak i pozytywne cechy. Idiomy, takie jak *bẩn như lợn* ('brudny jak świnia') oraz *ăn như lợn* ('jeść jak świnia') podkreślają **brud i łapczywość**. Z kolei *lợn chê chó có bộ* ('świnia gani psa za pchły') ukazuje **hipokryzję**.

Świnia jest także symbolem **powodzenia**, co obrazuje idiom *thủ thi ăn sỏ lợn* ('powoli osiągać sukces, jak jedzenie głowy świni'). *Mẹ sỏ* ('matka świni') odnosi się do **płodności**, a głowa świni symbolizuje obfitość i bogactwo rodziny.

Poniżej została umieszczona tabela, porównująca konotacje słowa *świnia* w językach rosyjskim i wietnamskim.

Konotacje kulturowe słowa „świnia” w j. rosyjskim i wietnamskim

Konotacje	Język	
	Rosyjski	Wietnamski
Gruby	+	+
Płodny	+	+
Brudny	+	+
Zarłoczny	+	+
Pijany	+	-
Głupi	+	+
Ignorancki	+	-
Nieprzyzwoity	+	-
Szczęście	-	+
Arogancja	-	+
Bieda	+	+
Brzydka twarz	+	+
Brzydkie oczy	+	-

Źródło: Ням Тхи Ван Ань. *Культурные коннотации зоонима свинья во фразеологических единицах русского и вьетнамского языков*. Вестник Череповецкого государственного университета 2018. №6 (87). С. 114–123. DOI: 10.23859/1994-0637-2018-6-87-12

Lista podobnych frazeologizmów w różnych językach

Jeść jak świnia (PL: *jeść/żreć jak świnia*, EN: *to eat like a pig*, RU: *есть как свинья*, VN: *ăn như lợn*, CN: 像猪一样吃).

Brudny jak świnia (PL: *brudny jak świnia*, EN: *as dirty as a pig*, RU: *грязный как свинья*, VN: *bẩn như lợn*).

Napić się jak świnia (PL: *pijany jak świnia*, EN: *drunk like a pig*, RU: *напиться как свинья*).

Rzucać perły przed wieprze (PL: *rzucać perły przed wieprze*, EN: *to cast pearls before swine*”, RU: *кидать бисер перед свиньями*”, CN: *对猪投珍珠*).

Podsumowanie

Podsumowując, można powiedzieć, że za pomocą komponentu *świnia* możliwe jest (w zależności od języka) opisanie takich elementów rzeczywistości, jak:

1. brud
2. niechlujstwo
3. chciwość
4. łączywość
5. nadmierne spożycie alkoholu
6. ironia
7. relacje międzyludzkie
8. przestroga przed niemoralnym postępowaniem
9. dystans w relacjach
10. wygląd
11. postura
12. bogactwo
13. płodność
14. dobrobyt
15. niezawodność
16. uczciwość
17. moralna degeneracja
18. chaos
19. panika
20. niska wartość
21. gospodarka
22. śmiałe działanie
23. brak taktu
24. otyłość
25. zadowolenie
26. zaradność
27. sukces finansowy
28. podejmowanie decyzji bez pełnej wiedzy
29. marnowanie cennych, wartościowych rzeczy, niedocenywanie ich przez brak wiedzy, wychowania
30. brak kultury
31. ignorancja
32. płodność
33. hipokryzja
34. szczęście

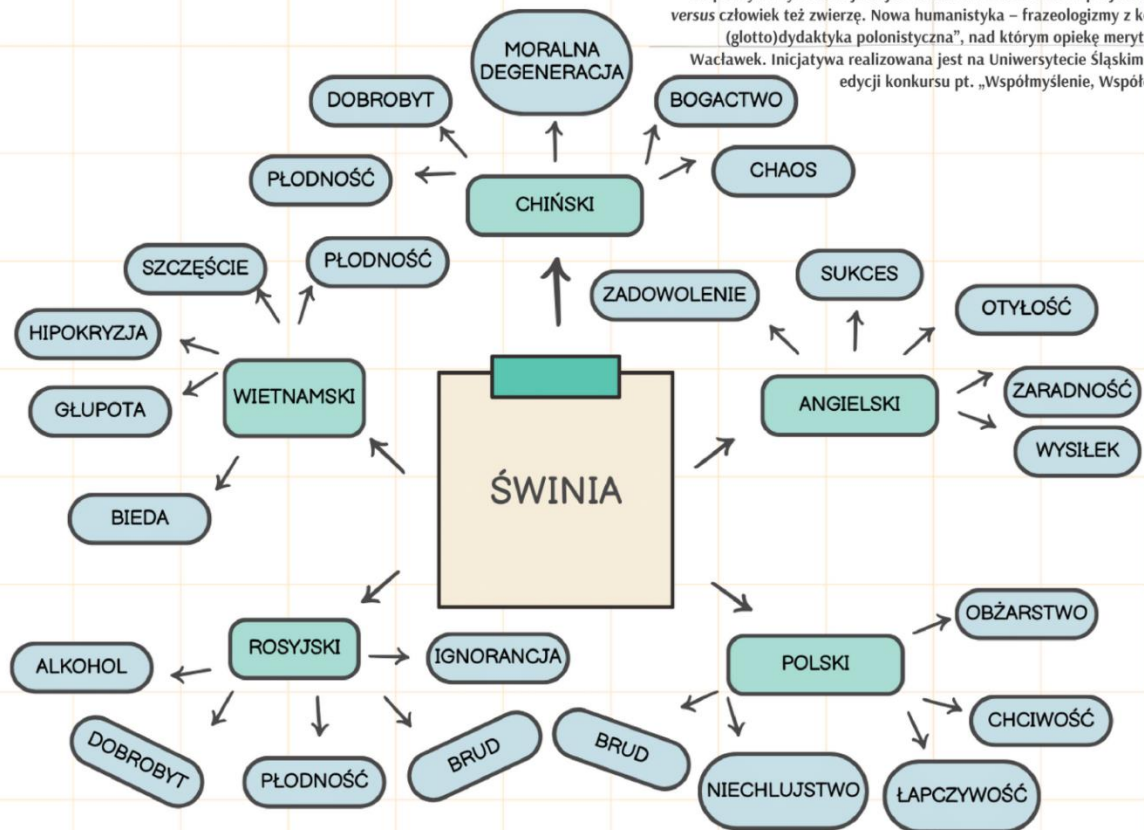
Frazeologia animalistyczna, zarówno w języku polskim, jak i innych kulturach, odzwierciedla głęboko zakorzenione wartości i stereotypy, jakie człowiek przypisuje światu zwierząt. We frazeologizmach zwierzęcych dominuje perspektywa antropocentryczna. Człowiek stawia siebie w centrum, używając metaforyki zwierzęcej do opisanego własnych cech, zachowań i relacji społecznych. Idiomy te często eksponują negatywne konotacje, przypisując zwierzętom głupotę, brak kultury czy nieprzyzwoitość, a jednocześnie podkreślają wyższość człowieka nad światem fauny. Obraz ten jednak jest znacznie bardziej złożony, co widać w międzykulturowych porównaniach. Na przykład w chińskiej i wietnamskiej frazeologii świnia, choć często łączona jest z brudem i łapczywością, bywa również symbolem bogactwa, płodności i zaradności. W języku angielskim oraz rosyjskim spotykamy wyrażenia podkreślające ignorancję, ale także sukces czy zwyczajną radość życia. Ta różnorodność wskazuje, że zwierzęta są nośnikami uniwersalnych metafor, które, choć uwarunkowane kulturowo, pozwalają na wieloaspektowe spojrzenie na człowieczeństwo.

Frazeologia z komponentami zwierzęcymi pełni więc rolę pomostu między kulturą, językiem i myśleniem. Użycie zoonimów do opisu ludzi uwypukla zarówno podobieństwa, jak i różnice w postrzeganiu zwierząt oraz relacji między światem fauny a człowiekiem. Dzięki temu idiomy te stają się nie tylko narzędziem komunikacji, ale też cennym źródłem wiedzy m.in. o stereotypach bądź wartościach, które kształtują nasze rozumienie otaczającego świata.

Bibliografia

- Andrzejczak P., 2022, *Frazeologizmy z komponentem świnia w języku polskim i chińskim*, „Gdańskie Studia Azji Wschodniej”, nr 22.
- Piasecka A., 2023, *Procesy myślowe człowieka odzwierciedlone w polskich i rosyjskich frazeologizmach animalistycznych z zoonimami oznaczającymi wybrane zwierzęta hodowlane (rozważania z antropocentryzmem w tle)*, „Językoznawstwo”, nr 2(19).
- Szerszunowicz J., 2011, *Obraz człowieka w polskich, angielskich i włoskich leksykalnych i frazeologicznych jednostkach faunicznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok.
- Ням Тхи Ван Ань, 2018, *Культурные коннотации зоонима свинья во фразеологических единицах русского и вьетнамского языков*, Вестник Череповецкого государственного университета, №6 (87), С. 114–123. DOI: 10.23859/1994-0637-2018-6-87-12.

Mapa myśli wykonana jako jedno działań w studenckim projekcie pn. „Zwierzę też człowiek versus człowiek też zwierzę. Nowa humanistyka – frazeologizmy z komponentem zwierzęcym – (glotto)dydaktyka polonistyczna”, nad którym opiekę merytoryczną sprawuje dr Maria Wacławek. Inicjatywa realizowana jest na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach w ramach II edycji konkursu pt. „Współmyślenie, Współdziałanie (szybka ścieżka)”

ZESKANUJ KOD I DOWIEDZ SIĘ WIĘCEJ O ŚWINI W RÓŻNYCH JĘZYKACH!